

Nişabur

Semâi-i Efrençî

NEY

Ali Ufkî / (Wojciech Bobowski)

Usûlû : **Semâi** [6/8]

♩ = 80

SON / (Temmet)

Ali Ufkî (Wojciech Bobowski)

[1610 - 1675]

Klasik Türk musikisi bestekârı, santûri, müzikolog ve Mecmua-i Sâz ü Söz ' adlı nota ve güfte mecmuasının yazarıdır. Doğum adı ile Wojciech Bobowski, Leh kökenli bir ailenin çocuğu olarak Gorlice yakınlarındaki Bobowa'da doğmuştur. Protestan bir ailede büyümüş ve kariyerine kilise müzisyeni olarak başlamıştır. Leh (Polonya) asıllı olup sonradan Müslüman olmuştur, 1610 yılında doğmuştur.

Esir edilişi ve İstanbul'daki ilk yılları ile ilgili farklı bilgiler mevcuttur. Kırım Hanlığı ordusu tarafından bir savaşta esir alınmış ve İstanbul'a gönderilmiştir. Daha sonra ihtida ederek Ali Ufkî ' adını almış ve Enderunda eğitim gördükten sonra sarayda, hanende olarak ve tercüme odasında çeşitli görev yaptı. Claes Nicholas Ralamb, 1657'de bizzat kendisinden dinlediğini belirterek onun 1645'te Venedikliler'le yapılan savaşta Osmanlılar'a esir düştüğünü, sarayda Enderun'a alınarak yetiştirildiğini ve burada on yıl hânenelik yaptıktan sonra padişah tarafından âzat edilerek sipahi ulûfesi aldığını nakletmektedir. Polonya kaynaklarına dayanan Franz Babinger ise önce sarayda esir olarak çalıştığını, adını belirtmediği bir Türk asilzadesinin hizmetine girdiğini, bir müddet sonra da âzat edildiğini yazmaktadır.

Daha sonra ihtida ederek ' Ali Ufkî ' adını aldı. Enderunda eğitim gördü ve görev yaptı. Çeşitli Türk sazlarını ve bilhassa santûri ' olarak anılacak derecede santûr çalmayı öğrendi. Kendisine 'Bey' unvanı verildi. Eserlerinde kendisinden daima ' Ali Ufkî Bey ' olarak bahsetmektedir. Bir rivayete göre 1676 yılında, bir başka ve daha kuvvetli rivayete göre ise 1685 yılında öldü. Ali Ufkî Bey 3.Murat'a ait olduğu öne sürülen ve bir sabah namazına kalkamadığından nefsi terbiye için yazdığı ' uyan ey gözlerim gafletten uyan ' güfteleri ile başlayan eserini de bestelemiştir. Sarayda mütercim, hazinedâr ve bestekâr olarak hizmet vermiştir. Lehçe'nin yanı sıra Türkçe, Arapça, Fransızca, Almanca, Yunanca, İbranice, İtalyanca ve Latin dilleriyle birlikte 16 dil bilmekteydi.

Ölümü ile ilgili bilgiler farklılık arzetyekte olup, hayatının büyük bölümünü geçirdiği İstanbul'da öldüğü kesin olarak bilinmemekte, ölüm tarihi konusunda ise çeşitli kaynaklarda 1672, 1675, 1676 veya 1680 tarihleri gösterilmektedir.

Yürük Semâi Usûlü

*) Altı zamanlıdır.

*) 3 tane 2 zamanın veya iki tane 3 zamanın, başka deyimle, üç Nim Sofyân veya iki semâinin birbirine eklenmesinden meydana gelmiştir (2+2+2=6 veya 3+3=6).

*) 6/8'lik birinci, 6/4'lük ikinci, 6/2'lik üçüncü mertebeleri kullanılmıştır. 6/8'lik mertebeye Yürük Semâi, 6/4'lük mertebeye Sengin Semâi, 6/2'lik mertebeye Ağır Sengin Semâi demek doğru olur. Fakat bu bizde karıştırılmış ve 6/8 ve 6/4'lük mertebeler çok kere birbirinin adını almıştır.

*) 6/8'lik ve 6/4'lük fasılların Yürük Semâilerinin mecburi usûlüdür. Yürük Semâi formasında her zaman kullanılmıştır. Zaten Ağır Semâiler ya 10/8'lik, 10/4'lük veya 6/4'lük, 6/2'lik mertebesini, yani Ağır Sengin Semâi usûlünü kullanmak en doğru olandır. Fakat yukarıda söylendiği gibi bu, bizde karıştırılmıştır.

*) Klâsik mûsikimizin en hareketli beste şekillerinden biridir. Bu türün de sözleri dört mısra, yâni murabba'dır. Ritm şekli olarak yürük semâi usûlünün 6/4 ile 6/8 mertebeleri kullanılır. Çok kullanılmış ve çok beste yapılmış bir formdur. Değişik türleri bulunmakla birlikte en çok şu şekli görülür: Dört mısra ikişer mısralı iki bende ya da hanelere ayrılmıştır. Her mısradan sonra terennüm devreleri gelir. Bu sebeple birinci, ikinci, dördüncü mısraların bestesi aynıdır. Üçüncü mısra miyanı teşkil eder. Bestesi diğer mısralardan farklıdır; makam geçkileri bu bölümde yapılır. Yürük semâilerde usûl geçkileri yapılmaz.

Yürük Semâi Darb Usûlü

[6 / 8] 'lük Yürük Semâi Mertebesi

- 1 . Darb : (Düm) / [1/2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 4 . Darb : (Düm) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hürşit UNGAY

2) ' Türk Mûsikisi Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]